Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Eduskunta
Hallintovaliokunta
hav@eduskunta.fi

Asiantuntijalausunto
15.5.2024

HE 28/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 20 ja 21 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Työ- ja elinkeinoministeriön maahanmuutto ja kotoutuminen -yksikkö kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausuntonsa asiassa ja toteaa seuraavaa:

TEM korostaa, että kotoutumislakia sovelletaan lähtökohtaisesti henkilöihin, joilla on voimassa oleva oleskelulupa Suomessa.

Kotoutumista edistävien palveluiden osalta tulee huomioida, että tilapäistä suojelua saaville vastaanottojärjestelmän piiriin kuuluville henkilöille voidaan tarjota kotoutumista ja työllistymistä edistäviä palveluita ennen tosiasiallista kuntaan siirtymistä, mikäli kunta tai työllisyyspalveluista vastaava viranomainen arvioi heillä olevan niille tarvetta. Kotikunnan hakeminen on pääsääntöisesti mahdollista vasta vuoden maassa oleskelun jälkeen.

Edellä mainituilla oleskeluluvilla vastaanottojärjestelmässä olevien osallistuminen kotoutumista ja työllistymistä edistäviin palveluihin on tärkeä osa heidän kotoutumistaan, jonka tarkoituksena on mahdollistaa heidän aktiivinen osallistumisensa suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Palveluihin osallistuminen aiheuttaa matka- ja ateriakustannuksia, jotka henkilö aluksi maksaa itse. Erityisesti harvaan asutulla alueella palveluihin osallistuminen aiheuttaa huomattavia matka- ja ateriakuluja, jotka ovat korvattava aluksi itse. Näin ollen vastaanottorahan määrän alenemisella voi olla vaikutusta vastaanottojärjestelmässä oleskeluluvalla olevan mahdollisuuksiin osallistua kotoutumista ja työllistymistä edistävään koulutukseen tai muihin palveluihin.

Kuten hallituksen esityksessä arvioidaan, vastaanottorahan alentaminen voisi lisätä tilapäistä suojelua saaneiden halukkuutta hakea kotikuntaa, kun se kotikuntalain 4§:n edellyttämällä tavalla tulee mahdolliseksi, ja siirtyä pois vastaanottojärjestelmästä. Tällöin myös tilapäistä suojelua saavien kuntaan siirtyminen tuottaisi vastaanottojärjestelmälle säästöjä. TEM toteaa kuitenkin, että tämä mahdollinen säästö voi siirtyä aluksi suoraan toimeentulotuen kasvaviin kustannuksiin sekä kotoutumislain mukaan korvattaviin kustannuksiin. Kotikuntaan siirtyminen on tilapäistä suojelua saavien kotoutumisen ja Suomeen asettautumisen kannalta kuitenkin toivottava kehityssuunta.

TEM toteaa lopuksi, että tutkimustietoa vastaanottorahan alentamisen vaikutuksista turvapaikanhakijoiden myöhempään kotoutumiseen mahdollisen oleskeluluvan saamisen jälkeen ei ole pystytty tutkimushauissa identifioimaan.

On syytä kuitenkin korostaa, että jos vastaanottorahaa pienennetään, olisi huomioitava vastaanottorahaa saavien parissa vallitsevan taloudellisen niukkuuden vaikutukset etenkin lapsiin ja perheisiin. Turvapaikanhakijoiden taloudellisista elinoloista Suomessa ei ole kuitenkaan kattavaa kvantitatiivista tutkimustietoa.

Johtava asiantuntija Juha-Pekka Suomi